

stanovište predmeta

Štefan aug. dojnaš

MRTVA PRIRODA

Voće na slici znači zbogom.

(Na stolu, njihova zbrkana kopija pokreće mirisave maramice na vetr.)

Modro, zeleno, indigo plameće gradovi osuđeni da ga potvrede. Mnogo ljubavi izazvate: oblik nedozrelli ispod njegove šminke mamiće mornare od soli kruškovide, neutralne lordove, profesore i shranje, Decu što misle da su gramofonske ploče.

(Na stolu, u starim rokovnicima, ploviće iznova slatke maramice – o, podržavanja, u sedam sati večera čvoraka...)

Ono, u zemlji, gde izrastaju magneti, ne može da istroši nevinost.

PRIMER

Poput seljaka iz Erdelja koji je stigao na obalu mora u trenutku kada se na pučini dario kentaurovi ostao suzničim očima misleći da bi i on voleo da umre ovako: jašući.

NACRT ZA SENTIMENTALNO ZDANJE

Dvoje mladih ljube se na klipi. Iznad njih, dva francuska ključa – mi. Jesenji veter će ih razdvojiti i prodati odvojeno, za šaku zraka. Na kraju staza, device čekaju u »fordovima«, trubeći oprezno!

O, debela travo, pršteća od suza!...

Nešto niže, sprat sa zaustavljenim satovima. Još niže su carevi.

No evo meseca limfatičnog osmeħa: u ponoc, poput pomoćnice, pridržava nem dušu – da je obučemo.

STANOVIŠTE PREDMETA

– pogledajte ovaj sto uzeću ga kao klasičan primer budući da se nalazi tu pred nama materijalni entitet koji samim sobom poziva svako oko koje poštuju sebe da formuliše svoje stanovište mnogo mi je žao odgovara sto ali najpre je lažno da sam tu potom odbijam da budem uzet kao primer jer gledajući sebe samog lično imam drugu tačku gledišta

SUSTINSKI DIJALOG

– Kome da se poklonim? Fatamorgana ozeleni a lavlja truba razvejava oaze! Grbavko u zvezdi grbavoj kao kamila među peščanim dinama...

– Budu veran svom poklonjenju; na pesku, nakaradnim utvarama, sebe kazni. Kad proroci zamuckuju, brada sandelima raste zamršena.

KATEDRALA

Prednji lav je zelen. Zadnji lav je crn. Gornji lav je plav.

Sveti Danilo leži u jarni sam, tražeći pogledom svodnu tačku u kojoj Neko iz davnina, svetovno deljiv sa tri, svetli.

Evo ga: – niže od mesta u koje prorok gleda.

KLOVN

Na oštici pleše ka našem nasrtljivom smehu, potom u burnom plješkanju – kao po srči vaših bića što se smeju.

Dosta! Dosta! Idite kući vi, koji mislite da hodate s jedne ili s druge strane sećiva, čije je on smešno lice izvadio sa gađenjem da bi se duboko poklonio pred vama...

Lezite na ošamarenu stranu.

EKSPERTI

Oni koji su se voleli a sada odmaraju oni koji iz skupljene dlanu piju rosu oni koji ispisuju na starim novinama kretanje tegobnih poslova zvezda oni koji sude najpre sebi samima plaše se mnoštva svedoka oni koji vide da se pod miškom kipova izmirena trenutka pretvara u strugotinu oni koji su stroži od materije zahvaćene njihovom kožom i oni načinjeni od snega ne veruju u šansu da sviće.

TERMIN

Onaj koji striže ovce došao je na moj salaš. Proplanak melodične surutke gde drveće plamti, prostor rođen iz roga. Ništa više. Moje izobilje juri, reka neizvesna, prema vekovima što dolaze.

Tu je loj, tu je masna vuna, upadni ugao ševa s novim crepom gradske kuće.

Još više – drugima. Ja pašnjak potvrđujem hijata, i samo trnje vodi računa o visini najma za samoglasnike...

POEZIJA KAO DOBITAK SMRTI

Čovek na konju i naši prosjaci, oni neće nikada znati da su stvari prazne, da su napolna mrtve. Inače, nije im ni potrebno. Sigurni da je sve što imaju pouzданo, oni se postavljaju jedan na trgu, pužeći na prestol, a ostali na uglu, gde mnoštvo ljudi – u žurbi da operu svoje grehove – stavljaju im u šaku ulaznu taksu. Ovaj ugao može da bude upravo ugao trga. Tada je njihov priнос stočna hrana koju konj glode na prestolu, a prosjaci, jednog lošijeg dana, tešće se diveći se njihovim uzzdama. Svakako, i oni su napolna mrtvi. Ali ne znaju za to, niti žele da znaju. To znam samo ja, i sada to kažem rečima napolna mrtvima: to je dobitak koji se dodaje zbiru Smrti.

REPORTAŽA IZ DŽAKA

Mi, najsrećniji, pogodili smo u taj tesan prostor, pun svjetla. A za druge Božji prstil nisu dovoljno briži i odlučni; pre no vežu džak oni su ponovo postali što su bili. Inače, dobro je tu. Temperatura zavisi samo od nas, na kraju krajeva, kroz platno se provlače vetar i mrok. Odjeci od pre rođenja dolaze, a val najavljuje u snu mesečeve more sa latinskim imenom. Mudraci kažu da dišemo i u pravu su! A šta možeš? Ima još ljudi koji veruju da nema vazduha i prave rupe u pravcu nosa, gledajući napole. Preporučljivo je da nađeš najudobniji položaj. Na primer: leđa uz nepostojeca leđa onoga što na plećima nosi džak... Izbor i prevod s rumunskog Petru Krdu

Štefan Aug. Doinaš

Pesnik Štefan Aug. Doinaš, čiju poeziju dugo pratim, najzad mi postaje pesnik strašne smelosti. To nije bio prvi utisak koji sam o njegovoj poeziji imao. Činilo se da Doinaš gradi poeziju s povremenim u monumentalnu vrednost stihia i s horizontima večnih pesničkih istina. Međutim, i taj njegov poduhvat već je bio avantura. Tako uspešno i temeljno graditi poeziju na osnovi njenih naјsigurnijih pretpostavki, a iz srca modernog doživljaja sveta, to je već bio potez čija odvažnost se tek polako obelodanjivala.

Odatle su ga misao i pesnički instinkt vodili dalje, ne u pravcu spektakularnog razbijanja tekture pesme, nego ka onom centralnom pesničkom mestu gde čisto pesnička zbiljanja počinju da imaju snagu eksplozije ili se preobražaju u neku gustinu od koje jezik može ponovo da počne. Postoje opne do kojih je moderna pesnička svest došla i doprije. Doinaš ih tačno oseća i gotovo neprimerno ume da prođe kroz njih, menjajući suru svog ilčnog bivanja i čini se postižući novu agregatna stanja za svoju pesmu.

Strašna je smelost gledati u taj goruci žbūn poezije iz kojeg Doinaš vadi svoje stihove. Ali treba reći: to nije smelost potiranja, poricanja, uništenja. Smelost poricanja je uvek ista, uvek podjednako duboka ili plitka, kako se želi shvatiti. Ova smelost koju nalazim u poeziji Štefana Aug. Doinaša svaki put otkriva neki svoj drugi pravac. I ne treba odmah reći da je ona stvaralačka. Ona je prvo čista smelost, dakle puna neizvesnosti, čak liči na analitičku inteligenciju koja je zatalata u nežnu tradiciju pesničkih tkanja. Tek se na kraju pokazuje da je, iskušavajući samu sebe, ona i bila istinski tvorečka. I tako blizu nekih suština u jeziku da se za nju pitanje novog više i ne postavlja.

Nepogrešivom duhovitošću pesnik kao da ispunjava jedno duboko rumunsko zaveštanje. U pesmama sve nečekivano: »konopac od peščanih nitii«, »ulice popločane u d-molu«, »grbavko u grbavoj zvezdi«, »božanstva koja nas ponovo opkoljavaju«, »odjeci od pre rođenja«, »pesma što živi kao ambis slepijenih usana...« sve kao da nas veoma zaobilazno vodi kroz »fatamorgane što postaju zlene«.

U stvari, to su prečice ka pravom iskustvu poetskog. I od silnih prečica čoveku se zavrти u glavi. Kao da je zakovljan igrač doživeo otkrivenje usred najludog plesa, i počeo tih da govori.

Miodrag Pavlović

Tekst M. Pavlovića je pogovor knjizi »Akvarijum« Štefana Aug. Doinaša

BELEŠKA O PESNIKU

ŠTEFAN AUG. DOJNAŠ (1922) spada u red najznačajnijih posle-ratnih rumunskih pesnika. Pesnik, prevodilac, eseista, Doinaš je čovek izuzetno široke kulture, jedan od najboljih poznavalaca svetske književnosti.

Autor je desetak zbirki pesama, od kojih pominjemo: »Čovek sa kompasom« (1966), »Laokonova sema« (1967), »Alter ego« (1970), »Papirus« (1974), »Diskretno doba« (1975), »Hesperijs« (1979). I Knjige poezije objavljene su mu na nemackom, engleskom, madarskom, makedonskom i italijanskom. Dela Štefana Aug. Doinaša zastupljena su u mnogim evropskim i američkim časopisima.

Izuzetan je prevodilac s više evropskih jezika. Preveo je Dantesa, Helderlina, Malarmea, Getesa.

U izdanju vršačkog KOV-a izlazi mu ova godine izbor pesama pod nazivom »Akvarijum«.

P.K.